

Dialogus Athanasii et Zacchaei

Ἄθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας λόγος πρὸς ζακχαῖον νομοδιδάσκαλον τῶν Ἰουδαίων.

1 Ζακχαῖος εἶπεν: Πλανᾶσθε οἱ Χριστιανοὶ πρῶτον ὅτι νομίζετε καὶ ἑτέρους θεοὺς εἶναι παρὰ τὸν ἕνα καὶ μόνον θεόν· τῆς γραφῆς πανταχοῦ λεγούσης, ἕνα εἶναι θεόν: ἄκουε φησὶν Ἰσραὴλ. κύριος ὁ θεὸς σου εἷς ἐστίν· καὶ πάλιν· ἐγὼ θεὸς πρῶτος καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα· καὶ πλὴν ἐμοῦ οὐκ ἔστι θεός. καὶ πάλιν· ἄκουσον λαός μου καὶ λαλήσω σοι Ἰσραὴλ καὶ διαμαρτυροῦμαι σοι· Ἰσραὴλ, ἐὰν ἀκούσης μου, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ θεὸς πρόσφατος οὐδὲ προσκυνήσης θεῷ ἄλλοτρίῳ. ἐγὼ γὰρ εἰμὶ κύριος ὁ θεὸς σου, ὁ ἀναγαγὼν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἄλλα μυρία ταῦτα· δεύτερον δὲ ὅτι καὶ θεὸν λέγετε τὸν χριστόν· καὶ παθητὸν αὐτὸν καὶ ἐκ γυναικός, ἀκούοντες οὐκ αἰσχύνεσθε: 2 Ἄθανάσιος εἶπεν: Θέλεις οὖν σοι πρότερον δεῖξω ὅτι θεὸς καὶ ὁ χριστὸς ἐν τῇ γραφῇ γέγραπται· καὶ οὐκ εἰσὶ δύο θεοί. καὶ οὕτως, ὅτι καὶ παθητὸς ὁ χριστὸς, καὶ ἐκ γυναικός, καὶ οὐκ ἔστιν αἰσχύνη τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν; Ζακχαῖος εἶπεν: Δεῖξον ὅτι θεὸς καὶ ὁ χριστὸς καὶ οὐκ εἰσὶ δύο θεοί: Ἄθανάσιος εἶπεν: Πρῶτον ὅτι θεὸς ὁ χριστὸς διδάχθητι· καὶ τότε μαθήσῃ ὅτι οὐ δύο θεοί: Ζακχαῖος: Εἶπέ: 3 Ἄθανάσιος εἶπεν: Βούλομαί σε ἀπὸ τῆς πρώτης βίβλου ὁδηγήσαι, καὶ οὕτως ἐφεξῆς ἐπὶ τὰς ἄλλας ἀγαγεῖν: Ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκ ἔχεις δεῖξαι: Ἄθανάσιος εἶπεν: Κἂν λέγη μωυσῆς εἰρηκέναι τὸν θεόν· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν. τί νι λέγεις αὐτῷ τὸν θεὸν εἰρηκέναι; 4 Ζακχαῖος εἶπεν: Ἦν γὰρ τότε ὁ χριστὸς, ὁ ἐπὶ καίσαρος αὐγούστου γεννηθείς; Ἄθανάσιος εἶπεν: Ἦν αἰεὶ θεὸς λόγος ὢν· χριστὸς δὲ ἐκλήθη ἐνωθεὶς τῇ σαρκί: Ζακχαῖος εἶπε: Πόθεν δῆλον ὅτι ἦν; Ἄθανάσιος εἶπε: Τέως γινώμεν τί νι ἔλεγε· καὶ οὕτως εὐρίσκεται πότερον εἰ ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὁ σαρκωθεὶς, ἢ οὐ; 5 Ζακχαῖος εἶπεν: Ἐγὼ λέγω ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ χριστὸς ᾧ ἔλεγεν: Ἄθανάσιος εἶπεν: Ὅπως ἔλεγε τί νι ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν; Ζακχαῖος εἶπεν: Ἐαυτῷ ἔλεγε: Ἄθανάσιος εἶπεν: Ἄλλ' οὐκ εἶπε ποιήσω ἄνθρωπον, ἀλλὰ ποιήσωμεν: 6 Ζακχαῖος εἶπε: Τοῖς ἀγγέλοις ἔλεγε: Ἄθανάσιος εἶπε: Καὶ τοὺς ἀγγέλους, τοῦ θεοῦ συνεργοὺς λέγεις; Ζακχαῖος εἶπε: Καὶ τί ἄτοπον; Ἄθανάσιος εἶπε: Οὐκέτι οὖν πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν; 7 Ζακχαῖος εἶπε: Καὶ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε: Ἄθανάσιος εἶπε: Δῆλον οὖν ὅτι αὐτῷ ἔλεγε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν: Ζακχαῖος εἶπε: Τί οὖν, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ χριστὸς ἐστὶν; Ἄθανάσιος εἶπεν: Μὴ σπεῦδε· ἀλλὰ μετὰ πραότητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντος ἀγαθὴν ζητήσωμεν: Ζακχαῖος εἶπε: Πῶς ἔχεις δεῖξαι ὅτι ἡ σοφία ἐστὶν ὁ χριστὸς; Ἄθανάσιος εἶπε: Συντίθεσαι ὅπως, ὅτι πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν ὁ θεός; Ζακχαῖος εἶπεν: Οὕτως γέγραπται: 8 Ἄθανάσιος εἶπεν: Ἡ δὲ σοφία αὐτὴ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ εἴρηται, ὡς ὁ προφήτης λέγει· τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν. Ζακχαῖος εἶπε: Ναί· ἀλλ' οὐχὶ ὁ χριστὸς εἶπεν: Ἄθανάσιος εἶπε: Τέως ὁμολόγησον ὡς ἡ σοφία ἐστὶν ὁ λόγος ᾧ εἶπε ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν· ὡς οὐσης εἰκόνας τοῦ ἀρχετύπου: Ζακχαῖος εἶπε: Ναί: 9 Ἄθανάσιος εἶπεν: Ἡμετέραν δὲ εἰρηκώς, καὶ τοῦ ἀκούοντος τὴν ὑπόστασιν ἔδειξεν· οὐ γὰρ εἶπε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἐμὴν, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν: Ζακχαῖος εἶπε: Θέλεις εἰπεῖν ὅτι ἄλλος θεὸς ἐστὶν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ; Ἄθανάσιος εἶπεν: Ἄλλος θεὸς ἐκτὸς τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν· ὡσπερ οὐδὲ ἄλλο φῶς τὸ ἀπαύγασμα τοῦ φωτός· ἀλλὰ φῶς μὲν τὸ φῶς, καὶ τὸ ἀπαύγασμα φῶς· ἀλλ' οὐχὶ ἄλλο καὶ ἄλλο φῶς· οὕτως καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ· θεός, ἀλλ' οὐχὶ ἄλλος καὶ ἄλλος θεός· γέγραπται γάρ· ἐγὼ εἰμὶ θεός

καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος· καὶ πάλιν· Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν· πλὴν σου ἄλλον οὐκ οἶδαμεν: 10 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκοῦν θεὰ ἐστὶν ὁ χριστός; ἀθανάσιος εἶπεν: Θεός, εἶπέ· καὶ μὴ ὡς ἰουδαῖος νόμιζε, ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων τὰ θηλυκὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἄρρενικὰ ὁμοίως λέγεσθαι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων· ἐπεὶ καὶ ἡ ψυχὴ σου θηλυκῶ ὀνόματι κέκληται ψυχὴ· καὶ οὐκ ἔστι θήλεια καὶ ἄρρην ψυχὴ: 11 ζακχαῖος εἶπε: Δεῖξον μοι ὅτι θεὸς λέγεται καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐν ἰδίῳ προσώπῳ: ἀθανάσιος εἶπε: Τέως ἐδείχθη ὅτι ἔστι τις δύναμις κατὰ τὴν γραφὴν ἣ λέγει ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν, καὶ ὅτι ταύτην τὴν δύναμιν σοφίαν τοῦ θεοῦ εἶναι ὁ προφήτης εἶπε λέγων· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν λόγον ὠνόμασε λέγων· τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν· καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν· ὅτι δὲ οὔτε λόγος διὰ φωνητηρίων ὀργάνων ἀναπεμπόμενος, οὔτε πνεῦμα διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ ἀσώματον εἶναι τὸν θεόν: 12 ζακχαῖος εἶπεν: Ἔστω τις δύναμις καὶ ἡ σοφία ἣ λέγει· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν· μὴ καὶ θεὸς ἐστὶν ἡ δύναμις; ἀθανάσιος εἶπε: Αὐτῇ ταύτῃ τῇ δυνάμει λέγει ὁ θεός· ἰδοὺ γέγονεν ἄδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν: ζακχαῖος εἶπεν: Εἰ γὰρ εἶπεν ἰδοὺ γέγονεν ἄδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν θεός; 13 ἀθανάσιος εἶπεν: Ὁμολογεῖς τέως· ὅτι ἔστι τις δύναμις, ἣ συνήθως συνομιλεῖ ὁ θεός· καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἡ λέγουσα διὰ τοῦ σολομῶνος· ἠνίκα ἠτοιμάζε τὸν οὐρανόν, συμπαρήμην αὐτῷ, καὶ ἤμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα· καὶ τό, ἐγὼ ἤμην ἣ προσέχαιρεν: ζακχαῖος εἶπε: Μὴ εἶπεν ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ θεός; ἀθανάσιος εἶπε: Προκοπτέτω ὁ λόγος ἡλικία καὶ σοφία πνευματικῆ· ζακχαῖος εἶπε: Δεῖξον ὅτι θεὸς καὶ ἄλλος ἐστίν: ἀθανάσιος εἶπεν: Ἐὰν μὴ μάθῃ τις τὰ στοιχεῖα, συλλαβὰς ἀναγνῶναι οὐ δύναται· ἀνάγκη οὖν σε στοιχειωθῆναι καὶ οὕτως νοῆσαι τὰ λεγόμενα καὶ σημαινόμενα διὰ τῶν στοιχείων: 14 ζακχαῖος εἶπεν: Ἰδοὺ ἔγνω ὅτι ἔστι τις δύναμις ἣ προσέχαιρεν ὁ θεός· μή, ὅτι καὶ θεός ἐστὶν ἔδειξας; ἀθανάσιος εἶπεν: Ἐὰν λέγῃ ἡ γραφὴ· καὶ ὤφθη κύριος ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ. καὶ εἶπεν· οὐ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ ἀβραάμ τοῦ παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ. ἀβραάμ δὲ γινόμενος ἔσται εἷς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ. Καὶ ἐν ευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς· ἦδει γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτόν. καὶ φυλάξουσι τὴν ὁδὸν κυρίου τοῦ θεοῦ· τοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν· ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ ἀβραάμ ἃ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν· εἶπε δὲ κύριος ὁ θεός· κραυγὴ σοδόμων καὶ γομόρρας πεπλήθυνται πρὸς με, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. καταβάς οὖν ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται τὴν ἐρχομένην πρὸς με. εἰ δὲ μή, ἴνα γνῶ. καὶ ἀποστρέψαντες ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες, ἦλθον εἰς σόδομα. ἀβραάμ δὲ ἦν ἔτι ἐστηκώς ἐναντίον τοῦ κυρίου. καὶ εὐλόγησας ἀβραάμ εἶπεν· μὴ συναπολέγῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς. καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. ἐὰν ὧσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει ἀπολεῖς αὐτούς; οὐκ ἀνήσεις πάντα τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἕνεκεν τῶν πεντήκοντα δικαίων, ἐὰν ὧσιν ἐν αὐτῇ; μηδαμῶς σὺ ποιήσεις τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἀποκτεῖναι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής; μηδαμῶς ὁ κρίνων πᾶσαν γῆν οὐ ποιήσεις κρίσιν; εἶπε δὲ κύριος ὁ θεός· ἐὰν εὕρω ἐν σοδόμοις πεντήκοντα δικαίους ἐν τῇ πόλει, ἀφήσω πάντα τὸν τόπον δι' αὐτούς. καὶ οὕτως ὑφελὼν πέντε· καὶ πάλιν πέντε· ἦλθεν ἕως δέκα. τίνα οὖν λέγεις τῷ ἀβραάμ ταῦτα λελαληκέναι, αὐτὸν τὸν θεόν, ἢ τὴν δύναμιν αὐτοῦ; ζακχαῖος εἶπεν: Αὐτὸν τὸν θεόν: 15 ἀθανάσιος εἶπεν: Ὅτ' ἂν λέγῃ ἡ γραφὴ· καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔβρεξεν ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον. ἄρα παρὰ ποίου κυρίου κύριος ὁ θεὸς ἔβρεξε ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα θεῖον καὶ πῦρ; ζακχαῖος εἶπεν: Οὐ λέγει κύριος ὁ θεὸς ἔβρεξεν· ἀλλὰ κύριος ἔβρεξεν: ἀθανάσιος; Καὶ μάλιστα τὰ πλείονα τῶν ἀντιγράφων, Κύριος ὁ θεὸς ἔχουσιν. δῶμεν

δὲ ὅτι οὐ πρόκειται ὁ θεός· οὐκ ἔστι δῆλον ὅτι ὁ βρέξας ὁ εἰρηκῶς τῷ λῶτ· ἰδοὺ ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν περὶ ἧς ἐλάλησας: 16 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐ· ἀλλὰ τὸ κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα παρὰ κυρίου πῦρ καὶ θεῖον. τοῦτ' ἔστιν, ἄγγελος ἔβρεξεν παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ: ἀθανάσιος: Καὶ τὸν μὲν ἄγγελον κυρίου κύριον λέγεις· τὴν δὲ δύναμιν αὐτοῦ κύριον οὐ λέγεις; ζακχαῖος εἶπεν: Εἶπον ὅτι τὸν ἄγγελον κύριον εἶπε, παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ βρέξαντα. μὴ γὰρ τὴν δύναμιν εἶπεν κύριον; 17 ἀθανάσιος εἶπεν: Εἶπαμεν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου ὅτι γέγραπται· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν· δηλονότι· εἰ τὰ πάντα καὶ τοῦτο· ἐν γὰρ τῶν πάντων καὶ αὐτὸ τὸ βρέξαι πῦρ καὶ θεῖον ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα: ζακχαῖος εἶπε: Κύριος οὖν ὁ θεὸς παρὰ κυρίου τῆς σοφίας ἔβρεξεν; ἀθανάσιος εἶπεν: Οὐ· ἀλλὰ αὐτὴ ἡ σοφία κύριος καὶ θεὸς οὕσα ἔβρεξε παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ πῦρ καὶ θεῖον: ζακχαῖος εἶπε: Ἄλλ' οὐκ εἶπε παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ παρὰ κυρίου· ἄρα οὖν ἡ μὲν σοφία κύριος ὁ θεὸς λέγεται, ὁ δὲ θεὸς κύριος μόνον; 18 ἀθανάσιος εἶπεν: Ἐπεὶ δὴ πᾶσιν ἔστιν ὁμολογούμενον ὅτι ὁ αἴτιος καὶ γεννήτωρ τῆς σοφίας κύριος ἔστι καὶ θεός· διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῷ τὸ κύριος μόνον εἶπεν· ἐπὶ δὲ τῆς σοφίας καὶ τὸ θεὸς προσέθηκεν. ἦδει γὰρ τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτῷ: 19 ζακχαῖος εἶπε: Δύο οὖν θεοί; ἀθανάσιος εἶπε: Μὴ γένοιτο τοῦτ' εἰπεῖν: ζακχαῖος εἶπεν: Εἰ ὁ θεός, θεὸς καὶ γεννήτωρ, καὶ θεὸς ἡ σοφία, δύο θεοί; ἀθανάσιος εἶπε: Δύο θεοὶ οὐκ εἰσὶν· ἐπεὶ δὴ ἡ αὐτὴ ἔστι φύσις, καὶ ἐν θέλημα, καὶ μία συμφωνία. καὶ ὡς περ βασιλεὺς λέγεται, καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς· οὕτως θεός, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ εἰκὼν καὶ σοφία· καὶ οὐ δύο θεοί. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀνθρώπου μιμητικῶς εἰκὼν, ἐπὶ δὲ τοῦ θεοῦ φυσικῶς: 20 ζακχαῖος εἶπεν: Εἰ ὁ θεὸς ὁ θεός, καὶ θεὸς ἡ εἰκὼν, δύο θεοί; ἀθανάσιος εἶπε: Δύο θεοὶ εἰσὶν ὅτ' ἂν ἄλλο θέλημα τὸ πρωτότυπον· καὶ ἄλλο ἡ εἰκὼν· ὅτ' ἂν δὲ τὸ αὐτὸ θέλημα, ἡ αὐτὴ γνώσις, ἡ αὐτὴ γνώμη, ἡ αὐτὴ φύσις· εἷς θεός, διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας· ἀμέλει καὶ αὐτὸς μωσῆς τὸ ἀπαράλλακτον τῆς γνώμης καὶ τοῦ θελήματος καὶ τῆς οὐσίας δεικνὺς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, μίαν σάρκα εἶπε λέγων· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ ἐν τῇ ὥδῃ λέγει· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν διὰ τὸ ταῦτόν τῆς φύσεως· εἰ δὲ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀναβάτας, καίτοι σώματα ὄντα, ἐνικῶς εἶπεν, τὸν ἀσώματον θεόν, καὶ τὸν αὐτοῦ λόγον θεὸν ὄντα, οὐκ ἂν πληθυντικῶς ἐκάλεσεν: 21 ζακχαῖος εἶπε: Δῶμεν ὅτι θεός ἔστι καὶ ἡ σοφία, μὴ καὶ ὁ χριστὸς ἐκ γυναικός; ἀθανάσιος εἶπεν: Αὐτὴ ἡ σοφία, μόνη καὶ ἀληθῶς οὕσα ἐκ τοῦ θεοῦ θεός, ἀπολλυμένων τῶν ἀνθρώπων, ἠθέλησεν ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθῆναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι· ἵνα δι' ἑαυτοῦ σῶση βουλήματι τοῦ πατρὸς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. καὶ ἀγίας τὴν παρθένον μαριάμ, ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς σῶμα, ἵνα σωματικῶς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστραφῆς ὡς ἄνθρωπος, διὰ τοῦ ὁμοίου, σῶση τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος: 22 ζακχαῖος εἶπε: Βλασφημεῖς ἄνθρωπε· λέγων τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ εἰς μήτραν ἀνθρώπου εἰσεληλυθέναι: ἀθανάσιος εἶπεν: Μὴ ταράττου: καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν σε πείθω· ὅτι οὐκ ἐν μόνῃ τῇ μήτρᾳ μαριάμ ἔπλασεν ἑαυτῷ ναδὸν τὸ θεῖον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ μήτρᾳ γυναικός, ἡ σοφία πλάττει καὶ ἀγιάζει τοὺς ἀνθρώπους. ἀμέλει τῷ ἱερεμίᾳ ἔλεγε· πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐκ κοιλίας, ἐπίσταμαί σε. καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας, ἠγίακά σε: 23 ζακχαῖος εἶπε: Ναὶ πλάττει καὶ δημιουργεῖ· μὴ καὶ εἰσέρχεται εἰς μήτραν; ἀθανάσιος εἶπε: Πρῶτον αὐτὴν τὴν μήτραν τῆς γυναικός οὐκ αὐτὸν λέγεις πεπλακέναι, καὶ πᾶν μέλος τοῦ σώματος; ζακχαῖος εἶπε: Ναί: ἀθανάσιος εἶπεν: Εἰ τοίνυν κατηξίωσε, πηλὸν λαβεῖν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν πλάσαι μήτραν, καὶ πᾶν εἶτι ἕτερον μέλος διαπλάσσει· τί βδελύσσει ἀκούσας ὅτι ἑαυτῷ ναδὸν πλάσαι ἀπὸ μήτρας κατηξίωκεν, καὶ ἀπ' ἀρχῆς ταῦτα δι' ἑαυτοῦ κατεργάσασθαι· εἰ δὲ πλάττει, ἔσω ὄν

πλάττει· πανταχοῦ γὰρ ὄν τὸ θεῖον, καὶ τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω ὡσαύτως ἔχει· ἔπειτα ὁ ἥλιος οὗτος ὁ ἡμεροφαής, καὶ ἐν σώμασι νεκροῖς γινόμενος, καὶ ἐν ἀκαθαρσiais ἐπεκτεινόμενος οὐκ ἀδικεῖται, οὐ μαιίνεται. ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελεῖ τὰ νεκρὰ καὶ δυσώδη, ξηραίνων αὐτά, καὶ ἀφανίζων τὴν δυσωδίαν. καὶ νομίζεις σὺ τὸ θεῖον μαινεσθαι· οὐχὶ δὲ μᾶλλον πιστεύεις· ὅτι ἀγιάζει τὴν μήτραν, ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς γαστρὸς, πάντα ὁ τεχνίτης οἰκονομεῖ, διασώζει, τελεσιουργεῖ: 24 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ἐπὶ γῆς ὥφθη; ἀθανάσιος εἶπε: Καὶ τί ξένον· ἀκούεις τοῦ ἱερεμίου λέγοντος· οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανε στράφη: 25 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐ γραφή ἐν τῷ ἱερεμῖα· ἀθανάσιος εἶπεν: Ἀνάγνωθι τὰς ἐπιστολάς τοῦ βαρούχ, ἵνα γνῶς καὶ πεισθῆς ὅτι γέγραπται: ζακχαῖος εἶπεν: Οἶδα ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιστολῇ γέγραπται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ἱερεμῖα· ἀθανάσιος: Ἱερεμίας μετὰ τοῦ βαρούχ καὶ τῶν θρήνων καὶ τῆς ἐπιστολῆς εἰς ἐν βιβλίον γράφεται· καὶ ἱερεμίας τὰ τέσσαρα ταῦτα βιβλία ἐν ὀνομάζεται: 26 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐδέπω ἔδειξας ὅτι καὶ χριστὸς ἐστὶν ἡ σοφία· ἀθανάσιος: Θέλω σε ὀδηγῆσαι ἐπὶ τῷ ἀναγνῶναι, ὅτι θεὸς ἐπηγγείλατο συναναστρέφειν τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οὕτως σε ὀδηγηθέντα ἐκ τῆς γραφῆς, ἔλθειν εἰς σύνεσιν: 27 ζακχαῖος εἶπεν: Ἐπὶ γῆς ὥφθη ὁ θεός· καὶ συναναστράφη τοῖς ἀνθρώποις ὅτε ἐν τῷ ναῶ τῷ ἁγίῳ ἐχρημάτιζε τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς πατριάρχαις; ἀθανάσιος εἶπε: Μετὰ ταῦτα εἴρηται ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη· καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη· δηλονότι μετὰ τὸν νόμον· καὶ ἔτι ὁμοίως εἴρηται παρὰ τῷ προφήτῃ ἡσαΐα· λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὰς τρίβους τῶν ὁδῶν ὑμῶν ταράττουσιν· ἀλλὰ νῦν καταστήσεται εἰς κρίσιν κύριος. καὶ στήσει τὸν λαὸν εἰς κρίσιν· αὐτὸς κύριος εἰς κρίσιν ἤξει, μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ· ὑμεῖς δέ, τί ἐνεπυρίσατε τὸν ἀμπελῶνά μου: 28 ζακχαῖος εἶπε: Δεῖξον ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἐγεννήθη: ἀθανάσιος: Πιστεύεις ἡσαΐα τῷ προφήτῃ; ζακχαῖος εἶπε: Ναί· ἀθανάσιος: Ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· καὶ θελήσουσιν εἰ ἐγενήθησαν πυρίκαυστοι· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱός, καὶ ἐδόθη ἡμῖν. οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλής ἄγγελος· θαυμαστὸς σύμβουλος· θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής· ἄρχων εἰρήνης· πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος: 29 ζακχαῖος εἶπε: Καθὼς οὖν λέγεις, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἀπέθανεν; ἀθανάσιος: Ἐὰν σοὶ μὴ ἀναγνῶ ὅτι θέλων ἀπέθανεν, καταγίνωσκέ μου ὡς ἀμαθοῦς· ἐὰν δὲ ἀναγνῶς, φοβήθητι καταγελῶν· μὴ εὐρεθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως καὶ εἴπῃς· ὅτι οὗτός ἐστιν ὃν ἔσχομεν εἰς καταγέλωτα: ζακχαῖος εἶπε: Δεῖξον ἀπὸ τῶν γραφῶν καὶ πείθομαι: 30 ἀθανάσιος: Τέως ὁμολόγησον ὅτι ὁ θεὸς ἐτέχθη ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ ἔμμανουήλ, περὶ οὗ εἶπεν ὁ προφήτης ἡσαΐας: Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει· καὶ τέξεται υἱόν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός· ἵνα σε εἰς τοῦτο προκόψαντα πείσω· ὅτι θέλων ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν: 31 ζακχαῖος εἶπε: Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἐστὶ θεός· ἀθανάσιος: Ἄλλ' οὐδεὶς ἔμμανουήλ, οὐδεὶς ἐκ παρθένου: ζακχαῖος εἶπεν: Ἔχεις γὰρ πείσαι με ὅτι παρθένος οὕσα ἐγέννησεν ἡ μαρία; ἀθανάσιος εἶπεν: Ὁ προφήτης εἶπεν· Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει· καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔμμανουήλ· ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός: 32 ζακχαῖος εἶπεν: Ἴδου ἡ νεάνις εἴρηται καὶ οὐχ ἡ παρθένος; ἀθανάσιος: Καὶ ποῖον σημεῖον νεάνιδα μὴ παρθένον ἐξ ἀνδρὸς συλλαβοῦσαν τεκεῖν, τοῦ θεοῦ λέγοντος· αἴτησαι σημεῖον εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος· καὶ τοῦ προφήτου εἰρηκότος· οὐ μὴ αἰτήσω οὐδὲ μὴ πειράσω κύριον· καὶ διὰ τοῦτο ἐπαγαγόντος· μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; διὰ τοῦτο αὐτὸς κύριος δώσει ὑμῖν σημεῖον· Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει· καὶ τέξεται υἱόν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ

ἐμμανουήλ. τὸ μέγα σημεῖον, ὃ αὐτὸς κύριος ἀντὶ πάντων παρέσχεν, τοῦτο ἦν· ἵνα γυνὴ νεωτέρα συλλαβοῦσα [οὐκ] ἐξ ἀνδρὸς τέκη υἴόν, ἓνα τῶν κατὰ συνήθειαν ἀνθρώπων; 33 ζακχαῖος εἶπεν: Τὸ σημεῖον ἦν τοῦτο· ὅτι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, ἔλαβε τὴν δύναμιν δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα σαμαρείας; ἀθανάσιος: Ποῖον παιδίον πρὶν ἢ γνῶναι καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, ἠπεύθησε πονηρά, τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν· καὶ ἔλαβε τὴν δύναμιν δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα σαμαρείας· εἰ μὴ μόνος ὁ χριστός; κειμένου γὰρ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φάτνης, ἦλθον οἱ μάγοι ἀποσταλέντες ἀπὸ ἠρώδου, ἀναζητῆσαι καὶ μνηῦσαι αὐτῷ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν ὃ ἐπεζήτησεν ὁ ἠρώδης· προσκυνήσαντες δὲ αὐτῷ, δεδώκασι χρυσόν, λίβανον, καὶ σμύρναν. ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰρημένον· πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα σαμαρείας: 34 ζακχαῖος εἶπε: Δαμασκηνοὶ γὰρ ἦσαν οἱ μάγοι; ἀθανάσιος: Παρὰ τῆ γραφῆς οἱ τὰ τοιαῦτα φρονούντες τοῖς αἰγυπτίοις, αἰγύπτιοι καλοῦνται· καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα χαναναίοις, χαναναῖοι καλοῦνται· καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἀμοραίοις, ἀμοραῖοι καλοῦνται· ἀμέλει ὁ προφήτης βοᾷ κατὰ τοῦ ἔθνους ὑμῶν· ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀμοραῖος· ἡ γῆ ὑμῶν χετταία. οὕτως καὶ ἐπὶ τοὺς μάγους, τὰ αὐτὰ φρονούντας δαμασκηνοῖς καὶ σαμαρείταις, δαμασκηνοὺς καὶ σαμαρείτας ἐκάλεσεν: 35 ζακχαῖος εἶπεν: Διὰ τί εἶπερ ἔμελλεν ὁ χριστός ὃν λέγεις ἐπιδημεῖν, οὐ φανερώς ἔλεγον οἱ προφῆται ὅτι τάδε ἔσται· ἀλλὰ σποράδην μαρτύριά μοι φέρεις, ποτὲ τούτου τοῦ προφήτου, ποτὲ ἄλλου, καὶ ποτὲ ἑτέρου; μὴ οὐκ ἠδύνατο εἰς αὐτῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ εἰπεῖν· ὅτι μέλλει ἡ σοφία τοῦ θεοῦ σαρκουῦσθαι, καὶ τότε παθεῖν καὶ τάδε ποιῆσαι; ἀθανάσιος: Τί τοσούτων εἰρηκότων οὐκ ἐπέισθητε; καὶ ἐνὶ λέγοντι, πῶς ἂν ἐπέισθητε; ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ὅλοι ἐκ τοῦ φανεροῦ, διὰ τί μὴ εἶπον· ἵνα μηδεὶς σκανδαλισθῇ; ἀθανάσιος: Καὶ πῶς ἐτι μυστήριον ἦν τὸ κηρυττόμενον, εἰ φανερώς ἐκηρύττετο; ἄλλως τε δὲ καὶ ἐγένωσκεν ὁ θεὸς ὅτι ἔθνος πονηρὸν ἔστε· καὶ λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν· διὰ τοῦτο διὰ παραβολῶν εἶπε ταῦτα. ἵνα μὴ ἀκούσαντες ὅτι μέλλει χριστὸς γεννᾶσθαι. καὶ μέλλουσι τὰ ἔθνη κληρονομία γίνεσθαι τοῦ θεοῦ, καύσετε τὰς βίβλους, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀναγνόντα τὰ ἔθνη σωθῆναι. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐσταυρώσατε, ἐπεὶ δὴ ἔλεγεν, ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ὁ ἀμπελῶν. καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρπούς. πῶς οὐκ ἂν καὶ τὰς βίβλους ἐκαύσατε, οἱ καὶ τὸν δεσπότην σταυρώσαντες καὶ τοὺς κηρύξαντας λιθοβολήσαντες; ὅτι εἰ καὶ φανερώς ἦσαν κηρύξαντες, τὰ αὐτὰ ἂν ἐποιήσατε, οὐκ ἐστὶν ἀμφίβολον· εἰ γὰρ μετὰ τὰ φανερά ἐν αἰγύπτῳ σημεῖα, καὶ τὰ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ ἕξαίσια, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα παράδοξα, ἐπὶ εἰδωλολατρείαν ἐτράπητε εἰπόντες τῷ ἄαρὼν ποίησον ἡμῖν θεούς, πῶς οὐκ ἐστὶν ὁμολογούμενον ὅτι τοιαύτης ὄντες προαιρέσεως, τὰ αὐτὰ ἐποιήσατε; 36 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκ αἰσχύνῃ δεσπότην καὶ θεοῦ, καὶ δυνάμεως καὶ σοφίας σταυρὸν λέγων; ἀθανάσιος: Οἱ προφῆται οὐκ ἠσχύνθησαν εἰπεῖν, ἐγὼ πῶς αἰσχυνθῶ; ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἔχεις δεῖξαι ὅτι οἱ προφῆται σταυροῦσθαι αὐτὸν εἰρήκασιν; ἀθανάσιος: Πρῶτον μωσῆς λέγει· καὶ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν. καὶ οὐ μὴ πιστεύσετε τῇ ζωῇ ὑμῶν· τὸ πρῶτον ἐρεῖς πῶς ἂν γένοιτο ἐσπέρας, καὶ τὸ ἐσπέρας ἐρεῖς πῶς ἂν γένοιτο πρῶτον; ἀπὸ γὰρ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ἀπὸ ἐνάτης πάλιν ὤφθη τὸ φῶς ὥστε λέγειν τοὺς ὀρώντας· πῶς ἐγένετο ἐσπέρας· ὃ ἐστὶ σκότος. καὶ πάλιν πῶς ἐγένετο πρῶτον· ὃ ἐστὶ φῶς; 37 ζακχαῖος εἶπεν: Ἀπὸ τῆς παλαιᾶς με διαθήκης πείσον, ὅτι δεῖ αὐτὸν σταυρωθῆναι; ἀθανάσιος: Τὸ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ πιστεύσετε τῇ ζωῇ ὑμῶν, τῆς παλαιᾶς ἐστὶ διαθήκης· καὶ τὸ πρῶτον ἐρεῖς πῶς ἐγένετο ἐσπέρας, καὶ τὸ ἐσπέρας πῶς ἐγένετο πρῶτον, ὁμοίως τῆς παλαιᾶς ἐστὶν: 38 ζακχαῖος εἶπεν: Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν σταυρὸς οὐδὲ θάνατος; ἀθανάσιος: Ἐὰν λέγῃ ἡσαΐας· Κύριε, τίς ἐπίστευσε

τῆ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς παιδίον, ὡς ρίζα ἐν γῆ διψώση· οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτοῦ οὐδὲ δόξα. καὶ εἶδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον ἐκλείπον παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους· ἐὰν δὲ λέγῃ καὶ ὁ δαυὶδ· ὠρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς· καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον, πῶς οὐ νοεῖς τὸν σταυρόν; 39 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐδὲ οὕτως θανάτου ἐμνήσθης: ἀθανάσιος: Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστρεψεν τὸ πρόσωπον· ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αἴρει, καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὀδυνᾶται· καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ, τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν· ἄνθρωπος τῆ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν· καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωτος, οὗτος οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη, τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται· ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ ἤχθη εἰς θάνατον· καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν· οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ: καὶ βούλεται κύριος καθαρίσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς· ἐὰν δώτε περὶ ἀμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον· καὶ βούλεται κύριος ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς. καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιοῦσαι δίκαιον, εὖ δουλεύοντα πολλοῖς· καὶ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνήσει. διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκύλα· ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη· καὶ αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν. καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη. 40 ζακχαῖος εἶπεν: Ὅλα ἃ εἶρηκας, περὶ ἀνθρώπου εἶρηκας εἰρηκέναι τὸν προφήτην: ἀθανάσιος: Περὶ βραχίονος κυρίου γενομένου, βραχίονα θεοῦ ἀκούων, δύναμιν θεοῦ νοεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μελῶν σύγκειται τὸ θεῖον: ζακχαῖος εἶπεν: Ἦκουσα αὐτοῦ λέγοντος· ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν: ἀθανάσιος: Φαίνη μοι μὴ προσέχων τοῖς εἰρημένοις. ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγείλαμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς παιδίον: 41 ζακχαῖος εἶπεν: Ὁ βραχίων κυρίου, ἦν λέγεις δύναμιν, ἐτράπη καὶ ἐγένετο παιδίον; ἀθανάσιος: Οὐκ ἐτράπη, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ λαβῶν σάρκα, καὶ ὡς ἐν ναῷ τῇ σαρκὶ οὕσα ἡ δύναμις ἐγένετο ἄνθρωπος· κατὰ σάρκα μὲν οὕσα ἄνθρωπος, ὢν δὲ θεὸς κατὰ πνεῦμα. καὶ ὡς μὲν ἄνθρωπος, ἐπὶ σφαγὴν ἤγετο· ὡς δὲ θεὸς ἐλάμβανε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς· καὶ τῶν ἰσχυρῶν δαιμόνων διεμέρισε τὰ σκύλα λαβῶν· οὐς ἐκ πολλοῦ σκυλεύσαντες ἦσαν ἀνθρώπους. ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη quia inter duos latrones suspensus quasi impius reputatus est τοῦ νόμου λέγοντος· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου: 42 ζακχαῖος εἶπεν: Ἴδε οὖν ἐπικατάρατός ἐστιν: ἀθανάσιος: Διὰ τοῦτο δοθήσονται οἱ πονηροὶ ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· καὶ οἱ πλούσιοι, ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ· ὅτι μετὰ τῶν ἀνόμων αὐτὸν ἐλογίσαντο: 43 ζακχαῖος εἶπεν: Ὡς ὁ προφήτης λέγει· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται· ἐγὼ δὲ ἰησοῦ λέγω τὴν γενεὰν· υἱὸς γὰρ ἦν τοῦ ἰωσήφ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἰάκωβ καὶ ἰωσή, καὶ ἰούδας, καὶ σίμων. καὶ ἡ μήτηρ μαρία: 44 ἀθανάσιος: Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ἐὰν μὴ τις ἦ σοφός, οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου γεγέννηται: 45 ζακχαῖος εἶπε: Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀντὶ ἀνδρὸς ἐμίγη τῇ μαρίᾳ; ἀθανάσιος: Ὁρᾷς ὅτι

ζητείται σοφός, ὁ δυνάμενος νοῆσαι ὅτι πνεῦμα ἅγιον μίξιν σωματικὴν οὐκ ἔχει: ζακχαῖος εἶπε: Σὺ εἶπας ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου γεγέννηται: ἀθανάσιος: Ἄλλ' οὐ κατὰ μίξιν, ἀλλὰ κατὰ δημιουργίαν. ὡς γὰρ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ θεοῦ, καὶ τῆς γῆς· οὐ κατὰ μίξιν, ἀλλὰ κατὰ δημιουργίαν· οὕτως ἄκουε καὶ χριστὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου: 46 ζακχαῖος εἶπε: Διὰ τί οὖν αὐτὸν καὶ χριστὸν λέγετε. τὸν μὴ βασιλεύσαντα, μηδὲ χρισθέντα παρὰ μηδενὸς τῶν προφητῶν; ἀθανάσιος: Ἐδιδάχθης ἀπὸ τῶν προφητῶν ὅτι δύναμις, καὶ λόγος, καὶ σοφία, καὶ βραχίον, καὶ παιδίον, καὶ ἄνθρωπος λέγεται· καὶ ἔστι μαθεῖν, ὅτι καὶ ἄρχων, καὶ βασιλεύς, καὶ χριστός, καὶ ἱερεύς, καὶ προφήτης ἐστίν· τὰ γὰρ πάντα τοῖς ἅπασιν ἐγένετο. ἵνα πάντας σῶσῃ μένων θεός, οὐ τραπείς τὴν φύσιν: ζακχαῖος εἶπεν: Πῶς δύνη μοι δεῖξαι; 47 ἀθανάσιος: Τέως ὅτι ἄρχων καὶ ἡγούμενος, ἄκουε τοῦ μωυσεῶς γράφοντος, τὰς τοῦ Ἰακώβ εὐλογίας καὶ λέγοντος· οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα· καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ· ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. καὶ βλέπε ποία ἦν ἡ προφητεία· ὅτι αὐτὸς ὁ ἰακώβ ἀποθνήσκων ἐκάλεσε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ λέγων· συνάχθητε ἀναγγεῖλω ὑμῖν τί ἀπαντήσῃ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν· συνάχθητε ἵνα ἀναγγεῖλω ὑμῖν. υἱοὶ ἰακώβ ἀκούσατε ἰσραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. καὶ συναχθέντων αὐτῶν, τὸν ἰούδαν εὐλογεῖ τῇ προειρημένῃ εὐλογίᾳ. καὶ τὸν ἰωσήφ βασιλεύοντα δοῦλον ποιεῖ τοῦ ἰούδα, λέγων αὐτῷ· καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου. ὅτι οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν: 48 ζακχαῖος: Περὶ τοῦ δαυὶδ εἶπεν, ὅτι ἔμελλε μετὰ γενεὰς ἐξ ἰούδα γεννᾶσθαι: ἀθανάσιος: Καίτοι δὲ ἀπὸ τοῦ δαυὶδ ἠΰξησαν οἱ ἄρχοντες. ἡ δὲ προφητεία λέγει, ἕως τότε εἶναι τοὺς ἄρχοντας τοῦ ἰουδαίων ἔθνους, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. ὁ γὰρ δαυὶδ ὑμῶν ἐγένετο προσδοκία τῶν ἰουδαίων, καὶ οὐχ ἡμῶν τῶν ἐθνῶν: 49 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ γὰρ καὶ τὰ ἔθνη λέγεις καλεῖσθαι εἰς ζωὴν ἢ ἀπηγόρευσε ὁ θεός; ἀθανάσιος: Ἦκουσας ἐν δευτέρῳ ψαλμῷ προφητικῶς λέγοντος τοῦ δαυὶδ· κύριος εἶπε πρὸς με· υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου· καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς: 50 ζακχαῖος εἶπε: Περὶ αὐτοῦ ἔλεγε δαυὶδ· κύριος εἶπε πρὸς με· υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. μὴ γὰρ περὶ χριστοῦ; ἀθανάσιος: Καὶ πότε τὰ ἔθνη ἐκληρονόμησε δαυὶδ; ζακχαῖος εἶπε: Τὰ ἔθνη λέγει τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ ἰσραὴλ: ἀθανάσιος: Καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς, πότε κατέσχε δαυὶδ; 51 ζακχαῖος εἶπεν: Ὁ γὰρ χριστὸς τὰ πέρατα τῆς γῆς κατέσχε; ἀθανάσιος: Μάθε ὅτι ἐν αἰγύπτῳ πάσῃ· καὶ ἐν παλαιστίνῃ· καὶ ἐν φοινίκῃ· ἐν συρίᾳ· ἐν κιλικίᾳ· ἐν καπποδοκίᾳ· ἐν πόντῳ· ἐν ἀρμενίᾳ· ἐν σκυθίᾳ· καὶ καθάπαξ ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ τὸν χριστὸν ἐπιγραφόμεθα καὶ ἐπικαλούμεθα βασιλέα: 52 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἐν αἰγύπτῳ βασιλέα λέγεις τὸν χριστὸν, τοῖς ἀποκηρυχθεῖσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ; καὶ πῶς δύναται ἐκ τοῦ θεοῦ εἶναι ὁ χριστός, καί, ὡς λέγεις σύ, υἱὸς τοῦ θεοῦ, τοῦ αἰτιωμένου τοὺς πατέρας ἡμῶν, διότι τῇ ὁδῷ αἰγύπτου ἐπορεύοντο; ἢ οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος τοῦ προφήτου· τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ αἰγύπτου, τοῦ πιεῖν ὕδωρ γαιῶν; 53 ἀθανάσιος: Μιμεῖσθαι ἡμᾶς οὐ θέλει τοὺς αἰγυπτίους· σῶζεσθαι δὲ αὐτοὺς βούλεται, καὶ πρὸς θεοσεβειαν ἔρχεσθαι· ἐπειδὴ καὶ πᾶν ἔθνος· ἀμέλει, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔσται ὅσοι ἂν καταλειφθῶσιν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐλθόντων ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἀναβήσονται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ προσκυνῆσαι τῷ κυρίῳ παντοκράτορι καὶ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. καὶ ἔσται ὅσοι μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς εἰς ἱερουσαλήμ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ παντοκράτορι, καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι προστεθήσονται· ἐὰν δὲ φυλὴ αἰγύπτου μὴ ἀναβῇ μηδὲ ἔλθῃ, καὶ ἐπὶ τούτοις ἔσται ἡ πτώσις ἢ πατάξει κύριος πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἂν μὴ ἀναβῇ τοῦ

εορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας: 54 ζακχαῖος εἶπεν: Αὕτη ἔσται ἡ ἁμαρτία αἰγύπτου, καὶ ἡ ἁμαρτία πάντων τῶν ἔθνων, ὅσ' ἂν μὴ ἀναβῆ τοῦ εορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας: [ἄθανάσιος:] καὶ αὐτοὺς μὲν τοὺς αἰγυπτίους, θέλει σῶζεσθαι καὶ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ· οὐ μὴν ἐν αἰγύπτῳ διαπορεύεσθαι: Ἄθανάσιος εἶπε: Οὐκ ἔχεις με δεῖξαι, ὅτι ἐν τῇ ἱερουσαλήμ τῇ αἰσθητῇ θέλει πάντας κατ' ἐνιαυτὸν ἀπαντᾶν. πῶς γὰρ τοῦτο δυνατόν γενέσθαι; ὥστε καὶ τοὺς ἀπὸ ὠκεανοῦ κατ' ἐνιαυτὸν ἔρχεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ. ἵνα δέ σοι καὶ τοῦτο δοθῆ, ὅτι δυνατόν, μηδενὶ ἑτέρῳ προσέχοντας ἀνθρώπους ἢ τοῦτο μόνον σχολάζειν: 55 [ἄθανάσιος]: Ἄκουε ἡσαίου τοῦ προφήτου, ἐν αὐτῇ τῇ αἰγύπτῳ προσκυνεῖσθαι τὸν θεόν, καὶ διαρρήδην προφητεύοντος· καὶ γνωστὸς ἔσται κύριος τοῖς αἰγυπτίοις· καὶ φοβηθήσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν κύριον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ θύσουσι θυσίας· καὶ εὔξονται τῷ κυρίῳ εὐχὰς καὶ ἀποδώσουσιν: 56 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκ εἶπεν ἐν αἰγύπτῳ, ἀλλ' οἱ αἰγύπτιοι φοβηθήσονται τὸν κύριον· καὶ θύσουσι θυσίας καὶ εὔξονται εὐχὰς τῷ κυρίῳ καὶ ἀποδώσουσιν οὐκ ἐν αἰγύπτῳ ἀλλ' ἐν ἱερουσαλήμ: ἄθανάσιος: Οὐ δὲ τοῦτο ἔχεις δεῖξαι ὅτι ἐν ἱερουσαλήμ λέγει· ἵνα δὲ μὴ σε φιλόνηκον ποιήσω, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ προφήτου φανερώς λέγοντος· τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσσονται πέντε πόλεις ἐν αἰγύπτῳ, λαλοῦσαι τῇ γλώσσει τῇ χαναανίτιδι καὶ ὁμνύουσαι τῷ ὀνόματι κυρίου. πόλις ἀσεδέχ, κληθήσεται ἡ μία πόλις· τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται θυσιαστήριον ἐν αὐτῇ τῷ κυρίῳ. καὶ ἔσται σημεῖον εἰς αἰῶνα κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰγύπτου. ὅτι κεκράζονται πρὸς κύριον, διὰ τοὺς θλίβοντας αὐτούς, καὶ ἀποστελεῖ αὐτοῖς κύριος ἄνθρωπον, ὃς σώσει αὐτούς. καὶ γνωστὸς ἔσται κύριος τοῖς αἰγυπτίοις· καὶ φοβηθήσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν κύριον. καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν θεόν τὸν ἅγιον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ποιήσουσι θυσίας, καὶ εὔξονται τῷ κυρίῳ καὶ ἀποδώσουσι. καὶ πατάξει κύριος τοὺς αἰγυπτίους πληγῇ μεγάλῃ, σείων αὐτῶν τὰ χειροποίητα. καὶ ἰάσεται αὐτούς ἰάσει· καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς κύριον, καὶ εἰσακούσεται αὐτῶν καὶ ἰάσεται αὐτούς: 57 ζακχαῖος εἶπε: Πρὸς ταῦτα ἀντειπεῖν οὐκ ἔχω: ἄθανάσιος: Γένοιτό σοι καὶ ἐν τοῖς μείζοσι τὴν αὐτὴν φωνὴν ἑᾶσαι. ἵνα καὶ σὺ κληθῆς τῷ ὀνόματι τῷ καινῷ, τῷ δεδομένῳ ἐπὶ τῆς γῆς: ζακχαῖος εἶπεν: Ἐνὶ γὰρ μείζον ὄνομα ὃ ἔχωμεν, ἰσραηλῖται καλούμενοι; ἄθανάσιος: Ἄκουε τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου ἡσαίου λέγοντος πάλιν· τοῖς δὲ δουλεύουσί μοι, κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς: ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ποῖόν ἐστι τὸ ὄνομα; ἄθανάσιος: Ἐὰν καταξιωθῆς χριστιανὸς καλεῖσθαι, γνώση τὸ ὄνομα τὸ καινόν: 58 ζακχαῖος εἶπεν: Ἐπηγγείλω δεικνύναι ὅτι καὶ χριστὸς ἐστι, καὶ βασιλεύς, καὶ ἱερεὺς: ἄθανάσιος: Εἰ χρίεται χριστὸς, οὐκ ἐν ἐλαίῳ γηίνῳ, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ· κατὰ τὸν προφήτην δαυὶδ τὸν λέγοντα· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ θεὸς ὁ θεὸς σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου: 59 ζακχαῖος εἶπεν: Ἐλαιον ἀγαλλιάσεως ἐστὶ τὸ χρίσμα τὸ παρὰ μωσέως κατασκευασθέν: ἄθανάσιος: Διὰ τοῦτο παρὰ τοὺς μετόχους σου εἴρηται. καὶ οὐκ ἔχει κατὰ τοὺς μετόχους σου· οἱ γὰρ μέτοχοι αὐτοῦ, ἐλαίῳ γηίνῳ ἐχρίσθησαν· αὐτὸς γὰρ πνεύματι ἁγίῳ καθὼς γέγραπται· πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με. 60 ζακχαῖος εἶπεν: Ἡσαίας ὁ ταῦτα λέγων· μὴ γὰρ ὁ σὸς χριστὸς; ἄθανάσιος: Χριστὸς οὐ λέγεται ὁ χριόμενος ἐν πνεύματι ἁγίῳ; ζακχαῖος εἶπε: Ναί: ἄθανάσιος: Ἀπελθε οὖν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ μάθε ἐν αὐτῇ ἐρωτήσας, ποῦ κατῆλθεν πνεῦμα ἅγιον καὶ ἐπὶ τίνα· καὶ τότε ἵνα ἀκούσης, ὅτι ἐν τῷ ἰορδάνῃ ἐπὶ τὸν ἐκ μαρίας γεγεννημένον ἐπὶ καίσαρος αὐγουστοῦ: 64 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἔχω πιστεῦσαι τοῖς εὐαγγελίοις σου; ἄθανάσιος: Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τόπος σοι εἴρηται καὶ ὁ χρόνος, ἵνα ἀπελθὼν ἐπὶ τὸν τόπον, λάβῃς τῶν πραγμάτων τὴν ἀπόδειξιν· καὶ γνῶς πεπληρωμένην τὴν προφητείαν ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ, εὐφροσύνην αἰώνιον ὁρῶν ἐπὶ

κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ λέγοντας· ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου κύριε· ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου: 65 ζακχαῖος· Ἄλλ' οὐχὶ περὶ ὑμῶν εἴρηται τοῦτο τῶν χριστιανῶν· ἀλλὰ περὶ ἡμῶν τῶν ἰσραηλιτῶν εἴρηται· ἀθανάσιος· Ἄκουσον τῶν ἐξῆς τῆς προφητείας· ἵνα γνῶς ὅτι περὶ ἡμῶν εἴρηται· ζακχαῖος εἶπεν· Εἶπέ· ἀθανάσιος· Λέγει οὕτως· καὶ διαθήκην αἰώνιον διαθήσομαι αὐτοῖς· καὶ γνωσθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν τὸ σπέρμα αὐτῶν: 66 ζακχαῖος εἶπε· Τὸ σπέρμα τῶν ἰουδαίων γνωσθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἀθανάσιος· Ἀληθῆ λέγεις· οἱ γὰρ ἅγιοι ἀπόστολοι, σπέρμα τοῦ ἀβραάμ ὄντες, ἡμῖν τοῖς ἔθνεσιν ἐγνώσθησαν, καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν ἐν μέσῳ λαῶν, ἅγιοι μάρτυρες· πᾶς γὰρ ὁρῶν αὐτούς, ἐπιγνώσεται αὐτούς· ὅτι οὗτοί εἰσι σπέρμα εὐλογημένον ἀπὸ θεοῦ· καὶ εὐφροσύνη εὐφραν θήσονται ἐπὶ κύριον: 67 ζακχαῖος εἶπεν· Ἡὐφράνθημεν ἡμεῖς ἐπὶ κύριον· ἀθανάσιος· Καὶ πάλιν λέγω· ὑμῶν τίς εὐφροσύνη ἢ αἰώνιος; τῆς γῆς ὑμῶν ἐρημωμένης, καὶ τῶν πόλεων ὑμῶν πυρκαύστων γεγενημένων, καὶ αἰεὶ διὰ τοῦτο παθεῖν ὀφειλόντων; ναὶ ἢ οὐ; εἶπέ· 68 ζακχαῖος εἶπεν· Ἄλλ' εἶπον ὅτι μέλλει γίνεσθαι ταῦτα καὶ οἰκοδομεῖσθαι ἢ πόλις· ἀθανάσιος εἶπεν· Ἰδῶμεν τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐξῆς εἰ μὴ ἐγένετο· λέγει οὕτως· ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ· ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέθηκέ μοι. εἰ δὲ ἤδεις ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστόν, χριστόν ἐνεδυσάμεθα, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης, τὴν τοῦ πνεύματος ἐλάβομεν χάριν, καὶ ὡς νυμφῖοι μίτραν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἔχομεν. καὶ ὡς νύμφη κατεκοσμήθημεν κόσμῳ ταῖς πράξεσιν· καὶ ὡς γῆ αὐξουσα τὸ ἄνθος αὐτῆς, ἢ ἐκκλησία κατ' ἐνιαυτὸν τοὺς φωτιζομένους ἀνθεῖ· καὶ ὡσεὶ κῆπος τὰ σπέρματα αὐτῆς ἀνατελεῖ τοὺς κατηχουμένους, οὕτως ἀνατελεῖ κύριος δικαιοσύνην· ὅτι ἔστιν ἡμέρα σωτηρίας καὶ ἀγαλλιάματος· λέγω δὲ τὴν ἀνάστασιν ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν: 69 ζακχαῖος· Σεαυτῷ ὡς θέλεις νοεῖς· καὶ τὸ δὴ λεγόμενον, νεομηνίας κηρύττετε; ἀθανάσιος· Ἐπειδὴ ἔτι ἀπειθεῖς, ἄκουε τῶν ἐξῆς· καὶ φοβηθεῖς εἶπέ τὴν ἀλήθειαν· διὰ σιῶν οὐ σιωπήσομαι· καὶ διὰ ἱερουσαλήμ οὐκ ἀνήσω· ἕως ὃν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς, τὸ δὲ σωτήριόν μου ὡς λαμπὰς καυθήσεται· καὶ ὄψονται ἔθνη τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τὴν δόξαν σου· καὶ καλέσει μου τὸ ὄνομα τὸ καινόν, ὃ ὁ κύριος ὀνομάσει αὐτό. καὶ ἔσει στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ κυρίου, καὶ διάδημα βασιλείας ἐν χειρὶ θεοῦ σου. 70 ζακχαῖος· Περὶ τίνος λέγεις, λέγεσθαι ταῦτα; ἀθανάσιος· Περὶ ἱερουσαλήμ· οὐκέτι γὰρ ἔστιν ἰουδαίων πόλις· ἀλλὰ χριστιανῶν πόλις, τῷ καινῷ ὀνόματι καλουμένη. ἀπελθὼν ἐκεῖσε ὄψει χριστοῦ τὴν πόλιν ταύτην οὖσαν, καὶ μοναζόντων οἰκητήριον· καὶ τοῦ χριστοῦ τὴν ἀνάστασιν· καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς τὴν δόξαν αὐτῶν φέροντας· καὶ τὰ ἔθνη μετὰ πάντων τῶν λαῶν τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς ἦν ἐδικαιώθη ἀπαγγέλλοντας· ζακχαῖος εἶπεν· Οὐκέτι οὖν πυρκαύστος καὶ ἄδοξος ἔστιν; ἀθανάσιος εἶπεν· Κατεστράφη καὶ ἠτιμάσθη ἰουδαίσις· ὠκοδομήθη δὲ καὶ ἐδοξάσθη χριστιανοῖς; ζακχαῖος εἶπεν· Ἡ προφητεία λέγει· καὶ ἤξουσιν ἀλλογενεῖς ποιμαίνοντες τὰ πρόβατά σου, καὶ ἀλλόφυλοι ἄροτῆρες καὶ ἀμπελουργοί· ὑμεῖς δὲ ἱερεῖς κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ θεοῦ ἡμῶν· ἰσχὺν ἐθνῶν κατέδεσθε· καὶ ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν θαυμασθήσεσθε. ὁρᾶς ὅτι ἡμῖν τοῖς ἰουδαίοις τὴν ἐπαγγελίαν ἐπαγγέλλεται: 71 ἀθανάσιος· Ταῦτα ἀληθῶς λέγεις· οὕτως γὰρ καὶ αἱ ἐπαγγελίαι πληροῦνται τοῦ θεοῦ· ἃς ἐπηγγείλατο ὁμόσας τῷ ἀβραάμ καθ' ἑαυτοῦ· ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε· καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· ὡμοσε δὲ καὶ τῷ δαυίδ ἀλήθειαν καὶ οὐκ ἠθέτησεν αὐτόν· ἀλλὰ τὸ σπέρμα αὐτοῦ καθέξεται ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκε ὁ αὐτὸς κύριος ἡμῶν ἰησοῦς ὁ χριστός· καὶ ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἐπαγγελίαι πληροῦνται· καὶ οἱ μὲν ἀλλογενεῖς ποιμαίνουσιν αὐτοῦ τὰ λογικὰ πρόβατα· καὶ

ἀλλόφυλοι ἀροτῆρες εἰσὶ γεωργοῦντες αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχει, τὴν ἰσχὺν τῶν ἔθνῶν κατεσθίων· ἐγὼ γὰρ φησιν ἐν εὐαγγελίοις βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἢν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, καὶ ἐν τῷ πλούτῳ τῶν ἔθνῶν θαυμάζεται· ὄρας γὰρ τοὺς σοφούς, τοὺς ρήτορας, καὶ τοὺς ποιητὰς τὸν πλοῦτον τῶν λόγων αὐτῶν αὐτῷ προσφέροντας· καὶ ἀποτασσομένους μὲν, τῆς εἰδωλολατρείας, προσφερομένους δέ, τῷ λόγῳ τῆς χάριτος· καὶ ὑμεῖς θεωροῦντες νεκροὺς ἐγγεγερμένους, οὐκ ἐπιστεύσατε· ἀλλ' ἐνεκρώθητε· τὰ δὲ ἔθνη μετὰ τῶν νεκρῶν συνανέστησαν: 72 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ τί μέγα νεκροὺς ἀναστήσαι; μάγοι γὰρ οὐκ ἀνέστησαν νεκρούς; καὶ σημεῖα ἐποίησαν οὕτως, ὥστε καὶ ἀντιστῆναι μωσεῖ; ἀθανάσιος: Μὴ οὖν ἐπειδὴ μάγοι σημεῖα πεποιήκασιν καὶ ἀντέστησαν μωσεῖ, οὐδὲν μέγα ἐποίησε μωσῆς; 73 ζακχαῖος εἶπε: Μωσῆς μὲν ἐποίησε σημεῖα μεγάλα· οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων δὲ πιστεύεται θεός, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἀληθείας: ἀθανάσιος: Καὶ τί μείζον χριστοῦ ἀληθείας; ποῖος γὰρ μάγος πρὸ τοῦ γεννηθῆναι ἴσχυσε σημεῖα καὶ τέρατα ποιῆσαι; 74 ζακχαῖος εἶπε: Ποῖον γὰρ σημεῖον ἐποίησεν ὁ χριστὸς πρὸ τοῦ γεννηθῆναι; ἀθανάσιος: Τοὺς προφήτας ἐποίησε περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει· καὶ ἕτερα μυρία τοιαῦτα· καὶ ἐν αὐτῇ ὦν τῇ γαστρὶ τὸν ἰωάννην σκιρτῆσαι ἐν ἀγαλλιάσει ἐποίησεν: 75 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐ πιστεύω τοῖς εὐαγγελίοις σου: ἀθανάσιος εἶπεν: Οὐκοῦν οὐδὲ ὅτι μαρίας ἦν υἱὸς πιστεύεις; ζακχαῖος: Ἐν αὐτῇ τῇ ἱερουσαλήμ ἐγεννήθη· καὶ οἶδα ὅτι μαρίας ἐστὶν υἱός: ἀθανάσιος: Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἱερουσαλήμ ἐλισάβετ τὸν ἰωάννην ἐκυφόρει, ὅτε χριστὸς ἐποίησεν αὐτὸν ἐν ἀγαλλιάσει σκιρτῆσαι· καὶ εὐθέως δὲ γεννηθεὶς, μάγους ἀπὸ ἀνατολῶν ἤλκυσε τὸν προσκυνῆσαι αὐτόν· οὐδεὶς δὲ γεννηθεὶς μάγος ἐποίησεν ἐν οὐρανῷ ἀστέρα φανῆναι, καὶ ἄλλους μάγους ἐλθόντας προσκυνῆσαι αὐτῷ: 76 ζακχαῖος εἶπεν: Ἔχεις μὲ οὖν πείσαι ὅτι μάγοι γεννηθέντος αὐτοῦ ἦλθον καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ; ἀθανάσιος: Ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πείσθητι· ἐρώτησον γὰρ διὰ τί ἠρώδης ἀνείλεν ἐν βηθλεὲμ παιδία· καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν γνώσῃ ὅτι διὰ τὸν χριστόν· τῶν μάγων ἐλθόντων καὶ λεγόντων· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων· εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν· καὶ τὰ μνημεῖα τῶν παιδίων εἰσὶ φανερά· ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης: 77 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐ πιστεύομεν ὅτι οὕτως ἐγένετο· ἄρα γὰρ καὶ πως οὐκ ἠδυνήθη ὁ χριστὸς σου βοηθῆσαι τοῖς παιδίοις, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν; ἀθανάσιος: Εἰ μὲν οὖν καταγελάς, ἀντίθετος τὰ παιδία τὰ ὑπὸ τοῦ φαρεῶ ἀναιρεθέντα, ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωυσῆς· καὶ εἶπέ· οὐκ ἠδύνατο ὁ θεὸς ῥύσασθαι τὰ παιδία τῶν ἐβραίων; εἰ δὲ δυνάμενος οὐκ ἔρρυσάτο καὶ ὁ χριστὸς δὲ δυνάμενος οὐκ ἔρρυσάτο· αὐτὸς γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν μακροθυμῶν: 78 ζακχαῖος εἶπεν: Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ μωύσεως ἐξεδίκησεν ὁ θεὸς τὸν θάνατον τὸν τῶν παιδίων, διὰ τῶν πληγῶν ὧν ἐπήγαγεν κύριος τοῖς αἰγυπτίοις: ἀθανάσιος: Εἰ μὴ ἀναισθητοῦσιν ἰουδαῖοι, πλέον ἂν πεπόνθασιν αἰγυπτίων ἐν τῇ ἀναλώσει τῆς ἱερουσαλήμ· καὶ αἰγυπτιοὶ μὲν, ἐνιαυτῷ ἐνὶ ἡ δυσὶ πεπόνθασιν· ἰουδαῖοι δέ, ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ἕως τοῦ νῦν τιμωροῦνται· τιμωρηθήσονται δὲ καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν: 79 ζακχαῖος εἶπε: Κἂν πιστεύσω τῷ χριστῷ, ὡς ἱερεὶ αὐτῷ πιστεύω, μὴ ὡς θεῷ; σὺ γὰρ εἶπας ὅτι μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχει: ἀθανάσιος: Ἄλλ' εἶπον ὅτι αὐτὸς ἐστὶ καὶ ἱερεὺς καὶ κύριος καὶ θεὸς καὶ ποιμὴν: 80 ζακχαῖος: Ὁ μὲν θεὸς εἴρηται ποιμὴν ὁμολογουμένως, ἐπειδὴ τοῦ λαοῦ ἐστὶ ποιμὴν· ὡς ὁ προφήτης λέγει· ὁ ποιμαίνων τὸν ἰσραὴλ, πρόσχες, ὁ ὀδηγῶν ὡσεὶ πρόβατα τὸν ἰωσήφ: ἀθανάσιος: Ὁ αὐτὸς προφήτης καὶ κύριον αὐτὸν εἶπε καὶ θεὸν καὶ ἱερέα: 81 ζακχαῖος εἶπεν: Ἀνάγνωθί μοι ποῦ γέγραπται: ἀθανάσιος: Ἐν τῷ ῥ-θ ψαλμῷ οὕτως εἴρηται· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ

σοι κύριος ἐκ σιών· καὶ κατακυρίευσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου· μετὰ σου ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἀγίων σου. ἐκ γαστροῦ πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε· ὥμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ· 82 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ τότε ἐγένετο ἱερεὺς; περὶ σολομώντος εἴρηται κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ· καὶ ταῦτα εἰς τὸν αἰῶνα· οὕτως γὰρ εἴρηται· ὥμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ· ἀθανάσιος: Σολομών οὔτε ἱερεὺς ἐγένετο· οὔτε ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ αὐτοῦ εὐηρέστησε τῷ θεῷ· ἀλλὰ καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου ποιήσας ἀπέθανεν· πῶς οὖν μένει ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα; 83 ζακχαῖος εἶπε: Τῷ οὖν χριστῷ εἶπεν, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀθανάσιος: Ὁ δαυὶδ εἶπεν εἶπε κύριος, τοῦτ' ἔστιν ὁ θεός, τῷ κυρίῳ μου, τῷ χριστῷ· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου: 84 ζακχαῖος εἶπεν: Καὶ ὁ χριστὸς ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ κάθηται; ἀθανάσιος: Τοῦτο λέγει ὁ προφήτης: 85 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκοῦν μείζων ἐστὶν ὁ χριστὸς τοῦ εὐλογουμένου; ἀθανάσιος: Μὴ γένοιτο: ζακχαῖος εἶπε: Πῶς οὖν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθέζεται; ἀθανάσιος: Ὡς υἱὸς μονογενῆς τοῦ ἑαυτοῦ πατρός: 86 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ πῶς ἔτι ἱερεὺς ἐστίν, εἰ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθέζεται; ἀθανάσιος: Ὅτι οὐ μόνον ἐστὶν ἱερεὺς ἀλλὰ καὶ θεός· διὰ γὰρ τοῦτο θεὸς ὢν τῇ φύσει, ἔλαβε σάρκα ἐκ μαρίας· ἵνα γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν ἀναδεξάμενος, γένηται ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ· ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης ἐγένετο ἱερεὺς, ἀλλὰ πνεύματι ἀγίῳ χρισθεὶς, ἐστὶν ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα: 87 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ πῶς δύναται ὁ ἐπὶ ποντίου πιλάτου ἀποθανών, εἰς τὸν αἰῶνα ἱερεὺς εἶναι; ἀθανάσιος: Οἱ νεκροὶ τῷ φρονήματι τὸν θάνατον αὐτοῦ περιβλέπονται. οἱ δὲ ζῶντες, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ὀρώσιν: 88 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ τίς με δύναται πείσαι ὅτι ἀνέστη; ἀθανάσιος: Ὁ προφήτης δαυὶδ λέγων ἐν ψαλμῷ ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην· οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν: 89 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκ οὖν ἄνθρωπος ἦν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος; ἀθανάσιος: Ἄνθρωπος ἦν κατὰ σάρκα· θεὸς δὲ κατὰ πνεῦμα. ἀμέλει· ἄκουε τί λέγει ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου ἠσαίου· ἐκοπίασεν αἴγυπτος καὶ ἐμπορία αἰθιοπῶν καὶ οἱ σεβοεῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σε διαβήσονται ... καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πορεύσονται ἐν αἰσχύνη. ἐγκαινίσεσθε πρὸς με νῆσοι. ἰσραὴλ σώζεται σωτηρία αἰώνων· οὐκ αἰσχυνθήσονται οὐδὲ μὴ ἐντραπῶσιν ἕως τοῦ αἰῶνος ... μὴ νομίζεις τὸν προφήτην ψευδῶς λέγοντα· ἰσραὴλ σώζεται ὑπὸ κυρίου σωτηρία αἰώνων· εἰ θέλεις εἰπεῖν, ὅτι οὔτε ἠσχύνθημεν, οὔτε ἐνετράπημεν πάντα ἀπολέσαντες, καὶ ῥωμαίων γενόμενοι δοῦλοι· τόλμησον εἰπεῖν ὅτι ψευδεῖς ἐκτίσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν προφήτας: ζακχαῖος εἶπε: Μὴ γένοιτο ψευδεῖς εἰπεῖν τοὺς προφήτας: 91 ἀθανάσιος: Οὐκοῦν ἰσραὴλ ἐσώθη σωτηρία αἰώνων· καὶ οὐ μὴ αἰσχυνθῶσιν, οὐδ' οὐ μὴ ἐντραπῶσιν ἕως τοῦ αἰῶνος, οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, φύσει ἑβραῖοι ὄντες, καὶ κατὰ σάρκα, καὶ κατὰ πνεῦμα· οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ περιτετμημένος ἐστὶν ἰουδαῖος· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας ἔχων. μέμφεται οὖν ὁ θεὸς τοὺς ἐν τῷ φανερῷ μόνον ἔχοντας τὴν περιτομὴν καὶ μὴ ἐν τῇ καρδίᾳ, λέγων οὕτως· πάντα τὰ ἔθνη ἀπερίτμητα σαρκί, ὁ δὲ λαός μου οὗτος τῇ καρδίᾳ: 92 ζακχαῖος εἶπεν: Ὁ θεὸς ἐντειλάμενος τῷ ἀβραάμ, λέγων· περιτμηθήσεταιί σου πᾶν ἀρρενικὸν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἀπεστράφη τὴν περιτομὴν; 93 ἀθανάσιος: Διδαχθήσῃ τὸν περὶ τῆς περιτομῆς λόγον· τέως δέ μοι εἶπέ, εἰ νενόηκας τίνι ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· ἐκοπίασεν αἴγυπτος καὶ ἐμπορία αἰθιοπῶν· καὶ οἱ σεβοεῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σε διαβήσονται καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι καὶ ὀπίσω σου ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις· καὶ προσκυνήσουσί σοι, καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται ὅτι ἐν σοὶ θεὸς ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν σου· σὺ γὰρ εἶ ὁ θεός, καὶ οὐκ ἤδουμεν, θεὸς τοῦ

ἰσραήλ, σωτηρία: 94 ζακχαῖος εἶπε: Τῇ ἱερουσαλήμ ἔλεγεν ἔκοπίσσειν αἴγυπτος, καὶ ἔμπορία αἰθιοπῶν· καὶ οἱ σεβοεῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται· καὶ σοὶ ἔσονται δοῦλοι· καὶ σοὶ ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις: ... 96 ἀθανάσιος: Αὕτη οὖν ἱερουσαλήμ καὶ θεὸς ἐστίν, λέγει γὰρ ὅτι καὶ προσκυνήσουσί σοι· καὶ ἐν σοὶ προσεύξονται· ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σου· σὺ γὰρ εἶ θεὸς καὶ οὐκ ἤδειμεν, θεὸς τοῦ ἰσραήλ, σωτήρ: ζακχαῖος εἶπε: Τίνι οὖν ἄλλω λέγει: 97 ἀθανάσιος: Οὐδενὶ ἄλλω· πλὴν τοῦ χριστοῦ: ζακχαῖος εἶπε: Πῶς; ἀθανάσιος: Ἐκοπίασεν αἴγυπτος καὶ ἔμπορία αἰθιοπῶν, χριστοῦ γεννηθέντος καὶ τῆς εἰδωλολατρείας λυομένης, καὶ τῆς μαγείας καταργουμένης. καὶ οἱ σεβοεῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπ' αὐτὸν διέβησαν· καὶ αὐτοῦ ἐγένοντο δοῦλοι· καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἀκολουθήσουσι· δεδεμένοι χειροπέδαις πάντες οἱ ὑψηλοὶ τῆς γῆς· καὶ ἐν αὐτῷ προσεύξονται· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτόν· καὶ ὁμολογήσουσιν, ὅτι ἐν αὐτῷ θεὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶ θεὸς καὶ οὐκ ἤδεισαν, θεὸς τοῦ ἰσραήλ, σωτήρ: 98 ζακχαῖος εἶπε: Πῶς καὶ ἐν αὐτῷ ἔστι θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν θεὸς πλὴν αὐτοῦ; ἀθανάσιος: Διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας· διὰ τὸ ταῦτόν τῆς δόξης, διὰ τὸ ἀμεσίτευτον τῆς δυνάμεως· διὰ γὰρ τοῦτο κύριος ὁ θεός, κύριος εἷς ἐστίν· ὅτι ἐν τῷ θέλημα· μία ἐξουσία· ἐν τῷ κράτος· οὐδὲ γὰρ ἄλλο βούλεται ὁ πατήρ, καὶ ἄλλο ὁ υἱός· εἰ δὲ θέλεις καὶ πλειόνων μυστηρίων, ἀνάγνωθι τὸν ἑβδομηκοστὸν πρῶτον ψαλμὸν τοῦ δαυὶδ μετὰ φόβου θεοῦ καὶ ἀληθείας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς· τάχα γὰρ ἐν τῇ συναγωγῇ ὑμῶν ἀντὶ ὧδῶν τερπουσῶν τὴν ἀκοήν, ταῦτα ἀναγινώσκετε: 99 ζακχαῖος εἶπε: Τί γὰρ λέγει ὁ ψαλμὸς περὶ τοῦ χριστοῦ σου; ἀθανάσιος: Ἀνάγνωθι καὶ εὐρήσεις: ζακχαῖος εἶπεν: Ἀνέγνων καὶ εὗρον ὅτι περὶ σολομῶνος λέγει: 100 ἀθανάσιος: Ὁ θεός, τὸ κριμὰ σου τῷ βασιλεῖ δός· τίς λέγει; ζακχαῖος εἶπεν: Ὁ δαυὶδ ἀξιοῖ τὸν κύριον ἵνα τὸ κρίνειν καλῶς δῶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν τῷ σολομῶντι: ἀθανάσιος: Καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως; ζακχαῖος εἶπε: Τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, λέγει· τῷ ἐμῷ υἱῷ· ἡ βασιλεία γὰρ ἦν δαυὶδ ὅτε ἠῤυχετο τῷ θεῷ, ἵνα τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ δῶ τῷ σολομῶντι αὐτὸς ὁ θεός: 101 ἀθανάσιος: Ἀκολουθήσουσιν αὐτῷ μετὰ φόβου θεοῦ. ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην τῷ λαῷ καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην· κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ. καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην: 102 ζακχαῖος λέγει: Ταῦτα πάντα περὶ τοῦ σολομῶνος λέγει: ἀθανάσιος: Ἰδῶμεν οὖν καὶ τὰ ἐξῆς: ζακχαῖος εἶπεν: Εἶπέ: 103 ἀθανάσιος: Καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ· καὶ πρὸ τῆς σελήνης γενεὰς γενεῶν· ἄρα ὁ σολομῶν συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης γενεὰς γενεῶν; ζακχαῖος εἶπε: Τὸ ὄνομα αὐτοῦ συμπαραμενεῖ ἐν τῷ ἡλίῳ. ἰδοὺ γοῦν· καὶ ὑμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ μνημονεύετε τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὡς σοφοῦ· καὶ ἕως γενεῶν συμπαραμένει αὐτῷ ἡ δόξα τοῦ ὀνόματος: 104 ἀθανάσιος: Καὶ πρὸ τῆς σελήνης γενεὰς γενεῶν ἦν αὐτοῦ τὸ ὄνομα. ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἐγίνωσκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ θεός· καὶ πρὸ τῆς σελήνης: 105 ἀθανάσιος: Ἄκουσον οὖν τῶν ἐξῆς: ζακχαῖος εἶπεν: Εἶπέ: ἀθανάσιος: Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγόνες στάζουσαι ἐπὶ τὴν γῆν, ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀνταναιρεθῆ ἡ σελήνη. καὶ κατακυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ποταμῶν ἕως τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης. ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσιν. βασιλεῖς θαρσεῖς καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσιν, βασιλεῖς ἀράβων καὶ σαβὰ δῶρα προσάξουσιν· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, πάντα τὰ ἔθνη δουλεύουσιν αὐτῷ· ὅτι ἐρρύσατο πτωχὸν ἐκ δυνάστου, καὶ πένητα ᾧ οὐχ ὑπῆρχε βοηθός· φείσεται πτωχοῦ καὶ πένητος, καὶ ψυχὰς πενήτων σώσει. ἐκ τόκου καὶ ἐξ ἀδικίας λυτρώσεται τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ ἐντιμον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ζήσεται καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ

χρυσίου τῆς ἀραβείας, καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ διὰ παντός, ὅλην τὴν ἡμέραν εὐλογήσουσιν αὐτόν· ἔσται στήριγμα ἐν τῇ γῆ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων· ὑπεραρθήσεται ὑπὲρ τὸν λίβανον ὁ καρπὸς αὐτῶν, καὶ ἐξανθήσουσιν ἐκ πόλεως ὡσεὶ χόρτος τῆς γῆς. ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας, πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν· εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· καὶ πληρωθήσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ· γένοιτο γένοιτο. 106 ζακχαῖος εἶπε: Ταῦτα ὁμολογουμένως περὶ τοῦ χριστοῦ εἴρηται· ἀλλ' οὐδέπω ἦλθε τέως· ἀθανάσιος: Τί οὐ πεπλήρωται τῶν εἰρημένων; ζακχαῖος εἶπε: Πάντα: 107 ἀθανάσιος: Ἄκουε οὖν τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως καθὰ συνέταξέν μοι κύριος. ὄρας ὅτι ὁ προδότης καὶ τὰ τριάκοντα ἀργύρια λαβὼν ἐκ τῶν ἀρχιερέων ἀνέδωκε· καὶ ὁ ἀγρὸς ἠγοράσθη· καὶ ἡ προφητεία ἀπεπληρώθη· καὶ πῶς λέγεις ὅτι οὐπω ἦλθεν ὁ χριστός; 108 ζακχαῖος εἶπεν: Οἶδα ὅτι ταῦτα λέγει ὁ προφήτης, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τοῦ χριστοῦ; ἀθανάσιος: Κατεκυρίευσεν ἀπὸ θαλάττης ἕως θαλάττης· καὶ ἀπὸ ποταμῶν ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· ἐνώπιον αὐτοῦ πεσοῦνται αἰθίοπες. καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑμεῖς· χοῦν ἐσθίετε· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς· πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτῷ· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς: 110 ζακχαῖος εἶπεν: Οἱ σταυρώσαντες αὐτόν, προσκυνήσουσιν αὐτόν; ἀθανάσιος: Οἱ ἐχθροὶ ἀνεγράφησαν, καὶ τὸ πάθος, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ ἀνάστασις· ἀκούεις γοῦν τοῦ δαυὶδ λέγοντος· ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς· καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτῶν: 111 ζακχαῖος εἶπε: Πῶς οὖν κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ; ἀθανάσιος: Ἐπειδὴ καὶ τὰ καλὰ ὁ θεὸς ἐγίνωσκε καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἔχοντα, πεποιήκε πάντα γραφῆναι· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον παρὰ τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦ προφήτου· ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος· καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνηθῆ: 112 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἵνα τί λίθος προσκόμματος αὐτόν ἐτίθει, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ φανεροῦ ὁμολογηθῆναι αὐτόν ἐποίησεν; ἀθανάσιος: Εἰ μὲν μὴ προεἶπεν οὐ μὴ καταισχυνηθῆ· αἰτιῶ τὸν θέμενον· εἰ δὲ προεἶρηται σοι, ἑαυτὸν αἰτιῶ μὴ πιστεύσαντα. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λίθος, ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ἡμῶν τῶν οἰκοδομούντων, περὶ οὗ λέγει ὁ δαυὶδ· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγεννήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας: 113 ζακχαῖος εἶπεν: Ἡ σοφία τοῦ θεοῦ λίθος ἐγένετο; ἀθανάσιος: Ἡ σοφία τοῦ θεοῦ λίθος ἐκλήθη τὸ κατὰ σάρκα· ἐπειδὴ γὰρ ἔλαβε σάρκα ἐκ τῆς παρθένου, ἵνα καθάπερ ἐν αὐτῇ σαρκὶ ἡμῖν ἐπιφανεῖ, διὰ τοῦτο λίθος ἐκλήθη· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὃν ἐρμήνευσεν δανιήλ, τμηθέντα ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν, καὶ λεπτύναντα τὴν εἰκόνα τῆς εἰδωλολατρίας: 114 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ἀπὸ ποίου ὄρους ἐτμήθη λίθος; ἀθανάσιος: Ὅρος λέγει τὴν παρθένον μαριάμ· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἄνευ χειρῶν, διὰ τὸ ἄνευ χειρουργίας ἀνδρὸς αὐτὴν γεννήσαι τὸν λίθον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ σῶμα· λέγει δὲ ἡ προφητεία· ναβουχοδονόσορ εἶδεν ἐνύπνιον· τὸ δὲ ἐνύπνιον ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, τουτέστιν ἐπελάθετο· καὶ καλέσας τοὺς ἐπαοιδούς καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς σοφοὺς βαβυλωνῶνος, ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅτι τὸ ἐνύπνιον ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ. νῦν ἀναγγεῖλάτε μοι αὐτό, καὶ τὸ σύγκριμα αὐτοῦ τοῦ ἐνυπνίου. καὶ τῶν μάγων καὶ τῶν ἐπαοιδῶν λεγόντων ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ὃς δυνήσεται τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἀναγγεῖλαι, ἀλλ' ἡ θεοί, ὧν οὐκ ἔστιν ἡ κατοικία ἐπὶ τῆς γῆς. ἐκέλευσε ναβουχοδονόσορ πάντας ἀπολέσθαι τοὺς ἐπαοιδούς, καὶ τοὺς μάγους, καὶ τοὺς

σοφούς· καὶ γνοὺς τοῦτο τὸ πρᾶγμα τοῦ βασιλέως ὁ δανιήλ, ἠξίωσε δοθῆναι αὐτῶ τῶν τριῶν ἡμερῶν προθεσίαν. καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἐδεήθη τοῦ κυρίου, καὶ ἄπεκα λύφθη αὐτῶ τὸ ἐνύπνιον ὃ εἶδεν ὁ βασιλεύς, καὶ τὸ σύγκριμα αὐτοῦ· ἦν δὲ τὸ ἐνύπνιον τοῦτο. εἰκὼν, ἣς ἡ πρόσοψις ὑπερφερής· ἡ ὄρασις αὐτῆς φοβερὰ· ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ καθαροῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες αὐτῆς ἄργυροῖ· ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ· αἱ κνήμαι σιδηραῖ· οἱ πόδες μέρος μὲν τι σιδηροῦν, μέρος δὲ τι ὄστράκινον· ἐθεώρει ἕως ἐτμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν· καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὄστρακίνοους· καὶ ἐλέπτυνεν αὐτοὺς εἰς τέλος· τότε ἐλεπτύνθησαν εἰς ἅπαξ, τὸ ὄστρακον, ὁ σίδηρος, καὶ ὁ χαλκός· ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσός· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ κονιορτός, ἀπὸ ἄλωνος θερινῆς· καὶ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος· καὶ τόπος οὐκ εὐρέθη αὐτοῖς· καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα, ἐγεννήθη ὄρος μέγα, καὶ ἐπλήρωσεν πᾶσαν τὴν γῆν· τοῦτο οὖν τὸ ἐνύπνιον τοῦ βασιλέως· καὶ ἐρμηνεύει δανιήλ τὸ ἐνύπνιον· ἦν δὲ διάφορον εἰκόνα λέγων, διαφορὸς βασιλείας, καὶ τὸν λίθον βασιλείαν· ἣτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται. ἔστι δὲ αὕτη ἡ χριστοῦ βασιλεία λίθῳ παρεικασθεῖσα, διὰ τὸ προσκόψαι ἐν αὐτῇ τοὺς πατέρας ὑμῶν: 115 ζακχαῖος: Νῦν ἀκούω ὅτι ὁ χριστὸς ὑμῶν λίθῳ παρείκασται: ἀθανάσιος: Ἀεὶ τὰ ἀφανῆ καὶ ἀόρατα, διὰ παραβολῶν φανερῶν ἀναγινώσκονται· ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔσομαι ὡσεὶ πάνθηρ τῷ ἐφραΐμ καὶ ὡσεὶ πάρδαλις τῷ οἴκῳ ἰούδα· καὶ ἐν ἄλλῳ· καὶ ἀπαντήσω αὐτοῖς ὡς ἄρκος ἀπορουμένη· ἄρα ἄρκω καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις παραβαλλόμενον τὸ θεῖον ὑβρίζεται; 116 ζακχαῖος εἶπε: Μὴ γὰρ ἀληθῶς ἄρκος ἐγένετο ὁ θεός; διὰ τὸ φοβερὸν λέγει: ἀθανάσιος: Οὕτως διὰ τοὺς πολλοὺς προσκόψαι, κατ' ἐπίνοιαν εἰς τὸν χριστόν, λίθος ἐκλήθη· ἄκουε δὲ καὶ ἄλλης προφητείας εἰς τὸν χριστόν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προφήτου· ἐθεώρουν φησὶ καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα· ἀνέβαινον ἐκ τῆς θαλάσσης, διαφέροντα ἀλλήλων· τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα, ἔχουσα πτερὰ καὶ τὰ πτερὰ αὐτῆς ὡσεὶ ἀετοῦ· ἐθεώρουν ἕως οὗ ἐξετεῖλοι τὰ πτερὰ αὐτῆς· καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη· καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῇ. καὶ ἰδοὺ θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκω, καὶ εἰς μέρος ἐν ἐστάθη· καὶ τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἀνὰ μέσον τῶν ὀδόντων αὐτῆς· καὶ οὕτως ἔλεγον αὐτῇ· ἀνάστηθι καὶ φάγε σάρκας πολλὰς· ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ, θηρίον ὡσεὶ πάρδαλις· καὶ αὐτὴ πτερὰ τέσσαρα, πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ· καὶ ἐξουσία ἐδόθη αὐτῇ. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν, καὶ ἰδοὺ τέταρτον θηρίον φοβερὸν καὶ ἐκθαμβόν, καὶ ἰσχυρὸν περισσῶς· [οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ· ἐσθίων· λεπτόνων καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συνεπάτει καὶ αὐτὸ ἰσχυρὸν περισσῶς] παρὰ πάντα τὰ θηρία τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ δέκα κέρατα αὐτῶ· προενόουν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ κέρας ἕτερον μικρὸν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ τρία κέρατα αὐτοῦ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξερριζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡς ὁ ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ, καὶ στόμα λαλοῦν μέγαλα· ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο· καὶ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν· καὶ θριξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρὸν· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός· οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρὸς εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῶ· καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῶ· κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ἠνεύχθησαν. ἐθεώρουν ἐν ὀράματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος· καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἐφθασε καὶ προσηνέχθη αὐτῶ· καὶ αὐτῶ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι, δουλεύουσιν αὐτῶ· ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος, ἣτις οὐ παρελεύσεται· καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, οὐ διαφθαρήσεται· ἔφριξε τὸ πνεῦμά μου,

ἐγὼ δανιήλ· καὶ ἡ ὄρασις τῆς κεφαλῆς μου ἐτάρασέ με· καὶ προσῆλθον ἐνὶ τῶν εἰστηκότων· καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ μαθεῖν περὶ πάντων τούτων· καὶ εἶπέ μοι τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν σύγκρισιν εὐλογον ἐγνώρισέ μοι· ταῦτα τὰ θηρία τὰ τέσσαρα, τέσσαρες βασιλεῖαι ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ ἀρθήσονται καὶ παραλήψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου· καὶ καθέξουσιν αὐτήν, ἕως αἰῶνος αἰῶνων: 117 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ τίνες εἰσὶν αἱ τέσσαρες βασιλεῖαι, καὶ τίνες οἱ ἅγιοι; ἀθανάσιος: Ὁ παλαιὸς ἡμερῶν τίς ἐστίν; εἰ οἶδας εἶπέ: ζακχαῖος εἶπεν: Ἐγὼ λέγω ὁ θεός· τίνι γὰρ ἄλλω χίλια χιλιάδες λειτουργοῦσιν· καὶ μύρια μυριάδες παραστήκουσιν, εἰ μὴ τῷ θεῷ; 118 ἀθανάσιος: Καλῶς εἶπας· καὶ ὁ ἐλθὼν μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίωμα ἔχων υἱοῦ ἀνθρώπου, τίς ἦν; ζακχαῖος εἶπεν: Ὁ χριστός: 119 ἀθανάσιος: Καὶ οἱ ἅγιοι δηλονότι οἱ τὴν βασιλείαν καθέξοντες, οἱ δυνάσται αὐτοῦ· καὶ οἱ τέσσαρες βασιλεῖς, οἱ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς οἰκουμένης βασιλεῖς, καὶ αὐτῶν τῶν ἀγίων εὐχόμενοι εἶναι δοῦλοι: 120 ζακχαῖος εἶπεν: Ἄλλ' οὐ τὸν χριστὸν εἶπον ὃν σὺ λέγεις, ἀλλ' ὃν ἡμεῖς προσδοκῶμεν: ἀθανάσιος: Καὶ πάλιν οὖν λέγω· ἐὰν ἔλθῃ ὃν σὺ προσδοκᾷς, εὐρήσει πάντα προληφθέντα παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἔτη τῶν χρόνων συνέφθασε· καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ προφήτου ἐδιδάχθημεν· καὶ τὰ ἔθνη ἐσώθησαν τῆς εἰδωλολατρείας λυθείσης· καὶ πάντα συνέφθασε τὰ προφητευθέντα: 121 ζακχαῖος εἶπε: Ποῦ γέγραπται ὁ χρόνος; ἀθανάσιος: Αὐτὸς πάλιν ὁ δανιήλ λέγει· καὶ ἔτι μου λαλοῦντος καὶ προσευχομένου καὶ ἐξαγορεύοντος τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ· καὶ ρίπτοντος τὸν ἔλεόν μου κατέναντι τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ ὄρου κυρίου τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγίου· καὶ ἔτι μου λαλοῦντος ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ γαβριήλ ὃν εἶδον ἐν τῇ ὄρασει τῇ πρώτῃ πετόμενος, ἠψατό μου ὡσεὶ ὦρα θυσίας ἐσπερινῆς, καὶ συνέστησέ με· καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ καὶ εἶπεν: δανιήλ· νῦν ἐξῆλθον συνβιβάσαι σε σύνεσιν· ἐν ἀρχῇ τῆς δεήσεώς σου ἐξῆλθεν ὁ λόγος· καὶ ἐγὼ ἦλθον τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι, ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἶ σὺ· καὶ ἐννοήθητι ἐν τῷ ῥήματί σου, καὶ σύνες ἐν τῇ ὀπτασίᾳ· ἐβδομάδες ἐβδομήκοντα συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν· τοῦ συντελεσθῆναι ἀμαρτίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι ἀμαρτίας, καὶ τοῦ ἀπολεῖψαι τὰς ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον· καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ προφήτην, καὶ τοῦ χρίσαι ἅγιον ἀγίον· καὶ γνώση καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι ἱερουσαλήμ· ἕως χριστοῦ ἡγουμένου ἐβδομάδες ἑπτὰ, καὶ ἐβδομάδες ἐξήκοντα δύο· καὶ ἐπιστρέψει καὶ οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ τεῖχος· καὶ ἐκκαινωθήσονται οἱ καιροί· καὶ μετὰ τὰς ἐβδομάδας τὰς ἐξήκοντα δύο· ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα· καὶ κρῖμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθείρει· ἦκουσας φανερώς· ὅτι ἕως χριστοῦ ἡγουμένου, ἐβδομάδες ἑπτὰ ἔτων, καὶ ἐβδομάδες ἐξήκοντα δύο· ὃ ἐστὶν ἐβδομάδες ἐξήκοντα ἑννέα· τοῦτ' ἐστὶν ἔτη υπ. Lege igitur Chronographum et inuenies a Dario filio Arshauri usque Christum esse annos CCCCLXXXIII. ἐν γὰρ τῷ πρώτῳ ἔτει δαρίου λέγει ἐωρακεῖναι τὴν ἀποκάλυψιν ὁ προφήτης· καὶ ὅτι συμφθάσαντος τοῦ θαυμαστοῦ, ἐξολοθρεύεται χρῖσμα καὶ κρῖμα· τοῦτ' ἔστι βασιλεὺς καὶ κριτής· οὐκέτι γὰρ παρ' ὑμῖν οὔτε βασιλεὺς, οὔτε κριτής· ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις καὶ τὸ ἅγιον διεφθάρη. 122 ζακχαῖος εἶπεν: Ἐπηγγείλω μοι λέγειν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν ἐκ τῶν πατέρων περιτομὴν οὐ προσέειπες: ἀθανάσιος: ὅτι ὁ θεὸς διαταξάμενος τοῖς πατράσιν τὴν περιτομὴν αὐτὸς εἶπεν· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος· καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰούδα διαθήκην καινὴν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγυπτίου· διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν· οὐκέτι γὰρ ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ νόμος, ἵνα μὴ ἦ ἡ δόξα αὐτῶν ἐν τῇ αἰσχύνῃ ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ: 123 ζακχαῖος εἶπε: Καὶ ὁ θεὸς ὁ ἐντειλάμενος τοῖς

πατράσιν ἡμῶν λέγων ὅτι πᾶν ἄρσεν ὃ ἐὰν οὐ περιτμηθῆ τῇ ὀγδῶν ἡμέρᾳ, ἐξολοθρεύσεται ἐκ τοῦ λαοῦ· οὐκέτι βούλεται τὴν περιτομήν; ἀθανάσιος: Οἶδε τὸ σύμφερον· καὶ τότε μὲν ἀπήτει τὴν σκιάν· νῦν δὲ τὴν ἀλήθειαν· καὶ γὰρ οὐ τοῦτο ἦν ὃ προηγουμένως ἀπήτει· ὥστε περιτέμνεσθαι *carnem praerutii; sed uolens inde significare τὴν ἀλήθειαν*· ἀμέλει αἰτιᾶ αὐτοὺς λέγων· πάντα τὰ ἔθνη ἀπερίτμητα σαρκί· ὃ δὲ λαὸς οὗτος, τῇ καρδίᾳ· ὅτι δὲ οὐδένα δικαιοῖ ἡ περιτομή, ἐντεῦθεν ἐστὶ δῆλον, ὅτι Ἀβραὰμ ἀπερίτμητος εὐηρέστησε τῷ θεῷ πρῶτον γὰρ αὐτῷ ὤφθη· καὶ τότε αὐτῷ τὴν ἐντολὴν τῆς περιτομῆς δίδωσι· καὶ οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ γεννηθέντες ἐν τοῖς τεσσαράκοντα ἔτεσιν, ἀπερίτμητοι ἦσαν: 124 ζακχαῖος εἶπεν: Οὐκ ἔχεις δεῖξαι: ἀθανάσιος: Οἶδα ὅτι ὅτε ἔμελλεν εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τότε κατ' ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, λαβὼν ἰησοῦς ὃ τοῦ ναυῆ λίθους πετρίνους, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λίθοις, περιτέμνει τὸν λαόν: ζακχαῖος: Εἰ τοίνυν οἶδας ὅτι μέλει τῷ θεῷ τῆς περιτομῆς χάριν, πῶς σὺ λέγεις, ἡ περιτομή οὐδὲν ἐστίν; 125 Ὅτι τοῦ θεοῦ ἐστὶ τὸ πρόσταγμα φανερόν, διὸ προσετάττετο· ἐπειδὴ γὰρ παραδοξάζειν ἠβούλετο μεταξὺ τῶν αἰγυπτίων, καὶ αὐτῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς αἴγυπτον, δίδωσιν αὐτοῖς τὴν περιτομήν· ἵνα φανερόν ᾖ τὸ γένος πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ γενομένους πάλιν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ ἀπήτει τὴν περιτομήν· μόνοι γὰρ ἦσαν αὐτοί· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀναμιγνύμενος· ὅτε δὲ ἔμελλεν ἀναμιγνυσθαι ἑτέροις ἔθνεσιν, πάλιν βούλεται αὐτοὺς περιτέμνεσθαι· ἵνα φανερόν ᾖ τὸ ἔθνος τοῖς οἰκείοις αὐτῶν· καὶ τότε λέγει τῷ ἰησοῦ λαβεῖν μαχαίρας πετρίνας καὶ περιτέμνει αὐτούς· τοῦτο οὐκ ἀργῶς, ἀλλὰ συμβολικῶς· ἡ γὰρ πέτρα ἐστὶν ὁ χριστός· ἐν ᾧ περιτεμνώμεθα, οὐ τὴν σάρκα τῆς ἀκρο βυστίας· εἰ δὲ μὴ συμβολικῶς ἐγένετο ταῦτα, διὰ τί μὴ σιδήρῳ περιετέμνοντο, ἀλλὰ πέτραις; 126 ζακχαῖος εἶπεν: Ἴνα δειχθῆ τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ· ὅτι καὶ πέτραις ἠδυνήθησαν περιτμηθῆναι: ἀθανάσιος: Ἔτι πλέον ἐδείκνυτο, εἰ λόγῳ ψιλῶ περιτμηθέντες ἦσαν ἄνευ ὕλης τινός· ἵνα δὲ γνῶς ὅτι ἡ περιτομή οὐ δικαιοῖ· νῶε ἄνθρωπος δίκαιος καὶ θεοσεβής ἦν ἄνευ τῆς περιτομῆς, ἐνώχ μετετέθη ὡς γέγραπται ἀπερίτμητος ὢν: 127 ζακχαῖος εἶπε: Πόθεν γὰρ μοι ἔχεις δεῖξαι, ὅτι ἀπερίτμητοι ἦσαν; ἀθανάσιος: Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀβραὰμ ἤρξατο ἡ περιτομή· αὐτῷ γὰρ πρῶτῳ ἐνετείλατο ὁ θεὸς περιτμηθῆναι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ: 128 ζακχαῖος εἶπε: Πείσόν με διὰ τί τὰς θυσίας παραιτεῖσθε ποιεῖν; πρῶτων τῶν ἀγίων θυσιασάντων τῷ θεῷ· ἡ καὶ τοῦτο ἔχεις εἰπεῖν ἀπὸ ἀβραὰμ τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι; ὅπως τῆς γραφῆς λεγούσης ὅτι ἀπὸ ἀδάμ ἔθυσαν, καὶ προσεδέχθησαν αὐτῶν αἱ θυσίαι ἀπὸ ζώων οὔσαι. 129 ἀθανάσιος: Καὶ ἡμεῖς ἴσμεν, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι πρὸ τῆς χριστοῦ ἐπιδημίας ἔθυσον· μετὰ δὲ τὸν χριστὸν πέπανται θυσία ἢ διὰ ζώων ἀλόγων· ἠϋξῆται δὲ ἡ διὰ τοῦ πνεύματος· τοῦ θεοῦ διαρρήδην βοῶντος μὴ φάγομαι κρέα ταύρων ἢ αἷμα τράγων πίομαι· θῦσον τῷ θεῷ θυσίας αἰνέσεως: